

Advokaadibüroo
Tibar & Partnerid

Reg.kood 10655245

Pärnu mnt. 20, 10141 Tallinn

Tel 6691840, fax 6691841

E-mail office@tibar.ee

TALLINNA RINGKONNAKOHUS

14. september 2019

Kriminaalasi nr 19730000251

Kaebaja: SA Perekonna ja traditsiooni Kaitseks (SAPTK)

Reg. Kood: 90010611

Seaduslik esindaja: Varro Vooglaid

Ik: 38009130319

Elukoht: Roosikrantsi 7 - 3a

Tallinn 10119

varro.vooglaid@saptk.ee

Tel: 56 600 121

Esindaja: vandeadvokaat Urmas Simon

Advokaadibüroo Tibar & Partnerid

urmas.simon@tibar.ee

Tel: 56 635 111

M Ä Ä R U S K A E B U S

Riigiprokuratuuri 12.07.2018 määrusele kriminaalmenetluse alustamata jätmise ja kaebuse rahuldamata jätmise peale.

1. Asjaolud

29. juulil 2019 teatas Põhja Ringkonnaprokuratuur (PRP), et SAPTK poolt esitatud avaldus Indrek Tarandi suhtes KarS §-i 201 lg 1 alusel kriminaalmenetluse alustamiseks on põhjendamatu, mistõttu kriminaalmenetlust ei alustata. 6. augustil 2019 esitati Põhja Ringkonnaprokuratuuri määruse peale kaebuse Riigiprokuratuurile, ent oma 16. augusti määrusega teatas ka riigiprokurör Alar Kirs, et SAPTK kaebust ei rahuldata ja kriminaalmenetlust ei alustata. Käesoleva kaebusega vaidlustatakse Riigiprokuratuuri otsus kriminaalmenetluse alustamata jätmise Indrek Tarandi suhtes KrMS § 201

järgi.

Indrek Tarand sõlmis 10. mail 2019 lepitusmenetluse raames kokkuleppe Mart Riebergi ja Meelis Osaga. Kokkuleppe kohaselt pidid Rieberg ja Osa vabandama Tarandi ees ja maksma talle 2000 eurot hüvitist.

Seejärel pöördusid Rieberg ja Osa Sihtasutuse Perekonna ja Traditsiooni Kaitseks (SAPTK) poole küsimusega, kas oleks võimalik saada abi selle summa kokkusaamiseks. Abi osutamiseks kutsusime 22. mail 2019 SAPTK poolt hallatud portaali Objektiiv vahendusel inimesi üles tegema SAPTKle annetust Riebergi ja Osa toetuseks, et nende nimel Tarandi poolt nõutud summa ära maksta.

Vajaminev summa tuli annetustest kokku juba sama päeva jooksul ning järgmisel päeval ehk 23. mail 2019 kandis SAPTK Tarandi arvele üle 2000 eurot, osutades ülekande selgituses nimeliselt, et raha on kantud üle Riebergi ja Osa kohustuse täitmiseks.

27. mail 2019 teatas Tarandi esindaja advokaat Simo Soolo meili teel, et Tarand ei aktsepteeri Riebergi ja Osa eest raha ülekandmist kolmanda isiku poolt ning soovib tuhande euro ülekandmist nii Riebergi kui ka Osa poolt isiklikult. **Tarandi esindaja kinnitas selgesõnaliselt ja ühemõtteliselt, et Tarand kannab SAPTKle raha tagasi.** „Kuivõrd Indrek Tarand ei kogu annetusi Mart Riebergi ja Meelis Osa nimel, **tagastab Indrek Tarand selliselt laekunud ülekande selle tegijale, so Sihtasutusele Perekonna ja Traditsiooni Kaitseks**”.

28. mail 2019 kandis SAPTK nii Riebergi kui Osa arvele tuhat eurot ning mõlemad mehed tegid omakorda samas summas ülekande Tarandile – Rieberg 28. mail 2019 ja Osa 29. mail 2019. Kuigi kokkuleppes Indrek Tarandiga sellist punkti ei olnud, et Rieberg ja Osa peavad isiklikult raha Tarandile üle kandma, otsustati, et komplikatsioonide vältimiseks kantakse raha meeste arvele ja nemad ise kannavad selle Tarandile üle, sest Tarand lubas esindaja vahendusel SAPTK poolt kantud raha selle maksjale tagasi kanda

SAPTK esindajad on korduvalt saatnud meile Indrek Tarandile ja tema esindajatele alusetult omastatud 2000.- euro tagastamiseks SAPTK-le, kuid vaatamata Indrek Tarandi esindaja lubadustele seda tehtud ei ole. 3. juulil 2019 ERRi portaalis avaldatud artiklis kinnitab Tarand, **et ta ei kavatseni SAPTKle raha tagasi maksta.** Tema tahe SAPTK vara omastada on selgelt manifesteeritud: „Kui kõigeväeline Jumal on otsustanud õndsas Varro käe läbi minu kontole raha asetada, siis ma mitte ei lükka seda kiuslikult tagasi, vaid võtan tänumeeles vastu.”

2. Kaebuse sisu

PRP jättis tähelepanuta fakti, et SAPTK poolt Tarandile tehtud ülekandes märgitud makse selgitus kirjeldab üheselt, milleks raha üle kanti ning Tarand on nii eraviisiliselt kui avalikult kinnitanud arusaamist tõsiasiast, et SAPTK poolt kanti talle raha üle Riebergi ja Osa kohustuse täitmiseks.

Neid asjaolusid silmas pidades on selgelt ekslik PRP hinnang, et Tarand ei pruugi saada aru, mille eest SAPTK poolt talle summa 2000 eurot üle kanti ning nagu võiks ta seega arvata, et tegu on

lihtsalt heast tahtest talle tehtud annetusega.¹

Ehkki Tarand keeldus Riebergi ja Osa kohustuse täitmisest SAPTK poolt, on taoline kohustuse täitmine kolmanda isiku poolt õiguspraktikas tavaline. Sellise võimaluse näeb ette ka võlaõigusseadus, sätestades §-s 78 lg 1, et „kui võlgnik ei pea kohustust seadusest, tehingust või kohustuse olemusest tulenevalt täitma isiklikult, võib kohustuse osaliselt või täielikult täita kolmas isik” ning et “kui kolmas isik täidab kohustuse, vabaneb võlgnik täitmise kohustusest.” Seadus ei nõua seda, et kohustuse täitmine kolmanda isiku poolt peaks olema eelnevalt võlausaldajaga kokku lepitud, mistõttu ei oma tähtsust PRP poolt esile toodud asjaolu, et „eelnevalt ei olnud kokku lepitud, mis tingimustel on Tarand kohustatud raha vastu võtma või selle tagastama.”²

PRP ignoreeris oma hinnangus keskse tähtsusega tõsiasja, et Tarand lubas selgesõnaliselt SAPTKle raha tagasi kanda, nõudes sama summa ülekandmist vahetult Riebergi ja Osa poolt. Tarandi esindajate poolt 27. mail e-posti teel saadetud vastav kinnitus ei jäta vääriti mõistmiseks mingit võimalust: „Kuivõrd Indrek Tarand ei kogu annetusi Mart Riebergi ja Meelis Osa nimel, **tagastab Indrek Tarand selliselt laekunud ülekande selle tegijale**, so Sihtasutusele Perekonna ja Traditsiooni Kaitseks.”

Kuivõrd Tarand on eiranud kokku vähemalt kolme palvet alusetult saadud raha SAPTKle tagasi kanda ja **kinnitab avalikult, et ta ei kavatsengi seda teha** – olgugi et maikuus tegid Rieberg ja Osa talle eraldi tuhande eurosed ülekanded tuginedes Tarandi selgesõnalisele kinnitusele, et ta maksab SAPTKle raha tagasi.

Lisaks jättis PRP tähelepanuta Tarandi poolt avalikult deklareeritud kavatsuse mitte kanda SAPTKle raha tagasi, vaid jätta see endale. 3. juulil ERRi portaalis avaldatud artiklis kinnitas Tarand selgesõnaliselt vara omastamise tahtlust, kirjutades nii: „Kui kõigeväeline Jumal on otsustanud õndsas Varro käe läbi minu kontole raha asetada, **siis ma mitte ei lükka seda kiuslikult tagasi, vaid võtan tänumeeles vastu.**” **Niisuguse avaldusega on selgelt manifesteeritud vara omastamise tahtlus, mis on vara omastamise kuriteokoosseisu oluline tunnus.**³

Hoolimata nendest põhjendustest jättis ka Riigiprokuratuur PRP otsuse tühistamata ja Indrek Tarandi suhtes kriminaalmenetluse alustamata. Riigiprokuratuuri selgituste kohaselt ei vasta Indrek

¹ Selgituseks võib osutada, et maksekorralduses oli sõna “annetus” kasutatud loomulikult mitte seetõttu, nagu oleks SAPTK teinud ilma mingi ratsionaalse põhjuseta Tarandile annetuse. Seal oli selgelt kirjas, et see raha kujutab endast paljude Objektiivilugejate annetust Riebergi ja Osa toetuseks – selleks, et aidata täita nende lepitusmenetluse kokkuleppes tulenevat kohustust maksta Tarandile 2000 eurot. Vt lähemalt: “Ülevoolav toetus: kampaania Tarandi provokatsiooni ohvrite toetuseks jõudis juba esimese päevaga eesmärgini”, Objektiiv, 22.05.2019, <https://objektiiv.ee/ulevoolav-toetus-kampaania-tarandi-provokatsiooni-ohvrite-toetuseks-joudis-juba-esimese-paevaga-eesmarginini/>

² Lisaks väärib tähelepanu ka Riigikohtu hinnang, et tegelikult ei ole rahalise kohustuse puhul võlausaldajal üldse õigust kolmanda isiku täitmisest keelduda (vt RK 3-2-1-102-04) ning et seega võib võlgnik leppida kolmanda isikuga kokku, et see maksab ära tema võla, samas kui võlausaldaja on kohustatud maksmise eelduslikult vastu võtma. (Vt RK 3-2-1-115-10) Nii oli kohustuse teistkordne täitmine Riebergi ja Osa poolt isiklikult üksnes vabatahtlik vastutulek vastava nõudmise esitanud Tarandile, et vältida täiendavat vaidlust selles küsimuses.

³ Nagu Riigikohus on sedastanud, kujutab vara enda või kolmanda isiku kasuks pööramist endast tegu, mille põhjal saab järeldada, et teo toimepanija soovib edaspidi kas ise võõra asja või vara omanikuna käituda või tahab ta lasta seda teha kolmandal isikul. Seega peab isik mingil objektiivselt avalduval moel omastamistahte manifesteerima (vt RK 3-1-1-99-15, RK 3-1-1-92-13 ja RK 1-13-5173/196).

Tarandi käitumine KarS §-s 201 sätestatud kuriteokoosseisu tunnustele, sest vara oma kasuks pööramine Tarandi poolt polevat piisavalt manifesteeritud. Oma seisukohta põhjendab Riigiprokuratuur järgmiselt:

“Enda kasuks pööramine vajab manifesteerimist. Asja enda kasuks pööramise korral ei ole vaja tõendada omastaja varalist kasu ega kannatanu varalist kahju. Piisab, kui süüdlane peab asja endale ehk muudab selle endale kuuluvaks ja jätab senise omaniku talle kuulunud asjast kehtvalt ilma. (RKKK 3-1-1-81-04) Omastamise manifesteerimine võib ilmneda väliselt tajutavas teos, mille põhjal saab objektiivne vaateleja järeldada, et toimepanija soovib edaspidi kas ise või võõra asja või vara omanikuna käituda. (RKKK3-1-1-92-13).

Kaebaja on korduvalt tõendanud, et Indrek Tarand on nii meilides kui ka avalikuse poole pöördudes korduvalt manifesteerinud, et ta soovib ja peab talle topelt ülekantud raha endale ja muudab (on juba muutnud) endale kuuluvaks ja jätab senise omaniku (SAPTK) talle kuulunud rahast kehtvalt ilma. Avalikusele suunatud pöördumiste põhjal saab iga kõrvalseisja ja objektiivne vaateleja järeldada, et Indrek Tarand soovib ka edaspidi SAPTK poolt ülekantud raha omanikuna käituda.

Arusaamatuks jääb Riigiprokurööri seisukoht, et puuduvad andmed, et nimetatud summa on Indrek Tarandi poolt ära kulutatud, raisatud vms. Milliseid andmeid või tõendeid siis Riigiprokuratuur vajab raha kulutamise kohta? Piisab kui võtta Indrek Tarandi panga väljavõtte ja kontrollida, kas nimetatud ajavahemikul on ta sooritanud mõne ostu poes, tasunud auto kütuse eest, tasunud arveid jne. Juba ainuüksi ühe ostu sooritamine arvel oleva rahaga tähendab selle kulutamist. Seega ei ole Riigiprokuratuuri seisukoht eluliselt usutav ning on kergelt ümberlükatav.

„Tagastamise faktilise toimumise ajavahe käesolevaks ajaks ei ole ebamõistlikult suur, et see annaks aluse käsitleda 2000 euro üleminekut I. Tarandi omandisse. ERR portaalis avaldatud lause „Kui kõigeväeline Jumal on otsustanud õndsas Varro käe läbi minu kontole raha asetada siis ma mitte ei lükka seda kiuslikult tagasi, vaid võtan tänumeeles vastu“ ei ole kindlasti tõsiseltvõetav manifesteerimistahte avaldus, vaid pigem retooriline kalambuur, millega ta ei kuuluta ennast selle raha omanikuks”.

Antud juhul leiab SAPTK, et Riigiprokuratuur ei ole lingvistikainstituut, kes tõlgendab isiku sõnu retoorilise kalambuuri või tõsimeelse manifesteerimistahte avalduse vahel. Sama käsitlust võiks prokuratuur käsitleda ka SAPTK poolt üle kantud raha selgituse kohta, kuid seda ei tehta. Seda põhjendab Riigiprokuratuur, et see on mitmeti tõlgendatav ja mitmeti aru saadav. Selle kohta ei öelda, et see on retooriline kalambuur. Samuti on arusaamatu mõiste „*ebamõistlikult suur ajavahe*”. Kus on öeldud, kui suur peab olema ajavahe, et käsitleda raha üleminekut? Samuti saab siin tuua analoogia Perekonnaseadusega, kus raha kandmine ühe abikaasa arvele loetakse koheselt ühisvaraks, sõltumata mingist ajavahest. Kas prokuratuuri selline seisukoht tähendab, et avaldus kriminaalmenetluse alustamiseks on esitatud ajalisel liiga vara ja avaldus oleks pidanud esitama järgmine nädal, kuu või aasta pärast, et Tarandi poolt vara omastamine loetaks piisava aja möödumise tõttu manifesteerituks?

Selgelt põhjendamatu on ka Riigiprokuratuuri seisukoht, nagu oleks Tarandi poolt põhjendatud seada SAPTK vara tagastamine sõltuvusse sellest, kas SAPTK annab talle mingeid täiendavaid selgitusi. Riigiprokuratuuri hinnangul ei ole Tarandi poolt "nimetatud selgituse saamine antud juhtumil [...] otsitud põhjus, vaid seda on tinginud 23.05.2019 tehtud ülekande selgitus. Tegemist on selge otsitud vabandusega ja kriminaalmenetluse alustamise otsustamine ei tohi sõltuda võimaliku kahtlustatava vabandustest või subjektiivsetest selgitustest. Ükski isik ei saa seda tingimusi selleks, et alusetult omastatud raha tagastada. Selline tingimuste seadmine raha tagastamiseks hakkab kalduma väljapressimise poole.

Riigiprokuratuuri vastuse p 3.4 on oletuslik ja ei põhine mingitel tõenditel. Lugejale ei ole arusaadav, millel põhineb järeldus, et Tarand soovib raha tagastamist teha võimalikult tülikaks ja suunata seda tsiviilmenetluse alustamisele. Prokuratuur ei ole viidanud, milliseid tõendeid kogudes on nad sellisele järeldusele jõutud.

SAPTK leiab, et nimetatud asja tuleb vaadata kui faktide kogumit selle otseses tähenduses ja jätta avaliku elu tegelaste sõnademäng ning kalambuursed retoorilised avaldused kõrvale. Fakt on see, et SAPTK kandis Indrek Tarandile 2000.- eurot, Indrek Tarandile ülekanne kolmanda isiku poolt ei meeldinud ja ta lubas raha tagasi kanda. Siis muutis ta oma meelt ja teatas sõnaselgelt avalikult, et jätab raha omale. Seega kui isik on teatanud, et ta ei maksa raha tagasi ja jätab selle omale, siis on toimunud nii isiku tahteavalduse manifesteerimine, raha omastamine ja ostude sooritamise või arvete tasumisega selle kulutamine ning sellega on täidetud KarS § 201 sätestatud omastamine.

Eeltoodu alusel ning juhindudes KrMS § 208 lg 1 ja 2 ning lg 6.

P a l u n:

1. Tühistada Riigiprokuratuuri 16.08.2019 määrus, millega jäeti SAPTK kaebus kriminaalmenetluse alustamiseks rahuldamata.
2. Kohustada tehtava määrusega Riigiprokuratuuri alustama kriminaalmenetlust.

Lisa: Riigiprokuratuuri määrus kaebuse rahuldamata jätmise kohta.

Lugupidamisega

Allkirjastatud digitaalselt

Urmas Simon
Vandeadvokaat
SAPTK lepinguline esindaja